

KENAN HULUSİ KORAY'IN KORKUTAN ÖYKÜLERİ

Kenan Hulusi Koray's Frightening Stories

Yard. Doç. Dr. Firdevs CANBAZ YUMUŞAK*

ÖZ

Korku edebiyatı metinleri, işlevlerini yerine getirebilmek için daha çok ait oldukları kültürün insanların korkularını, uygun atmosferi yaratarak anlatırlar. Dünya edebiyatında bu, daha çok tabiatüstü varlıklar ve olaylar, şeytan, drakula, vampir gibi öğeler kullanılarak yapılmıştır. Bilindiği gibi Hıristiyanlıkta şeytanın, Tanrı'ya karşıt bir güce ve etki alanına sahip olduğuna inanılması, Hıristiyan dünyada şeytanı en önemli korku figürlerinden biri haline getirir. Kendi kültürümüze baktığımızda ise, korkularımızı besleyen şeylerin garip yaratıklar, tabiatüstü varlıklar, tuhaf ölümler, herhangi bir sebeple geriye döndüğüne inanılan ölümler, büyü gibi tılsımlar, her hangi bir şeyin uğursuzluğa inanmak olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan bugün bu korkularına yenileri eklenmiş, büyük felaketler, endişeler, yalnız kalmak da insanların büyük korkuları haline gelmiştir. Bilindiği gibi, ilk Türk romanlarında, masal, halk hikâyeleri ve divan şiirindeki doğüstü unsurlar, pozitivistimin ve Aydınlanmacı düşüncenin etkisiyle ayıklanmış ve ortadan kaldırılmıştır. Bu durum çoğu zaman korku edebiyatının temel dayanak noktası olan doğüstünü ortadan kaldırdığı için Türk edebiyatında korku türünde bir gelenek oluşması mümkün olmamış ve uzun yıllar bu türde eser yazılmamıştır. Türk edebiyatında korku türünün ilk temsilcilerinden Kenan Hulusi Koray ise, bu türün öyküde en önemli temsilcisi ve belki de ilk özgün korku yazarımızdır. Bu makalede Koray'ın öykülerinde korku metninin nasıl kurulduğu ve korkutucu yapının nasıl işlediği, ayrıca Kenan Hulusi'nin bu bağlamda nerelerden beslendiği üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Korku edebiyatı, Kenan Hulusi Koray, öykü, gotik, tabiatüstü varlıklar

ABSTRACT

Horror literature texts tell culture to which they belong more to fulfill the functions of the fears of people, creating an appropriate atmosphere. It is made using more supernatural beings and events, the devil, Dracula, the vampire such items in world literature. As we know, the devil in Christianity, God is believed to have an opposite field power and influence of the Christian world, the devil makes one of the most important figures in horror. When we look at our culture, things that feed our fears of strange creatures, supernatural beings, strange deaths, the dead is believed to go back to for any reason, such as magic amulets, all of which is to believe in a thing we can say jinx. As is known, the first Turkish novels, tales, folk stories and the supernatural elements of Divan poetry, extracted and eliminated the effect of positivism and Enlightenment thinkers. The basic premise of horror literature in this situation often eliminates the supernatural horror genre in Turkish literature was not possible formation of a tradition for many years and written works of this kind. Kenan Hulusi first representatives of Turkish literature in the horror genre. How to setup the text of this article, horror stories and scary Koray, how it works in the building, where they also fed Kenan Hulusi emphasized in this context.

Key Words

Horror literature, Kenan Hulusi Koray, short story, gothic, supernatural beings

Giriş

Bir toplumdaki insanların korkularını daha çok, o toplumun din ve inanışları belirler. Dolayısıyla insanların hangi kültürel birikimde, hangi inanışları dolayısıyla nelerden korktukları üzerine düşünmek gerekir. Kor-

ku edebiyatı olarak tanımlanabilecek olan tür ise, okuyucuyu korkutmayı, tedirgin etmeyi, heyecanlandırmayı ve dehşete düşürmeyi amaçlayan bir edebî türdür. Korku edebiyatı metinlerinin bu işlevlerini gerçekleştirebilmek için, içinde doğduğu kültürdeki

* TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Öğretim Üyesi, cfrdevs@etu.edu.tr

insanların korkularını ve bu korkuları besleyen etkenleri kullandığını söyleyebiliriz. Tarihsel olarak baktığımızda dünya edebiyatı genelinde bu, daha çok tabiatüstü varlıklar ve olaylar, şeytan, drakula, vampir gibi öğeler kullanılarak yapılmıştır. Modernizmin etkisiyle insanların korkuları değişmiş ya da var olan korkularına yenileri eklenmiş, büyük felaketler, psikolojik kökenli endişeler, yalnızlık da bugün korkutucu birer etken olmaya başlamıştır.

18. ve 19. yüzyılda Avrupa’da bu çerçevede gelişen korku edebiyatı “gotik” olarak tanımlanır. Örneğin, *Frankenstein* (1818) korku edebiyatının en önemli metinlerindedir. Özellikle Batı edebiyatında ölümle bağlantılı olarak kimi zaman korkuyu meydana getiren hayalet ve vampire –Franco Moretti, vampirin de ölü olduğunu, kalkanları yok etmek için geri döndüğünü söylüyor (2005: 127)- Doğu anlatılarında ise pek rastlanmaz.

Bilindiği gibi Hristiyanlıkta şeytanın, Tanrı’ya karşıt bir güce ve etki alanına sahip olduğuna inanılması, Hristiyan dünyada şeytanı en önemli korku figürlerinden biri haline getirir. Türün beslediği ana kaynak olan doğaüstü yaratıkların, mistik inançların, Anadolu ve İslam kültüründe de var olmakla birlikte Batıdaki anlamıyla gotik edebiyat oluşturmayacağını söyleyen Özge Yücesoy, “Hristiyanlık ve bu inancın doğaüstü yaratıklar, şeytan ve kötülük inancını ele alış noktasında İslami çizgiden farklı olan yaklaşımları”na dikkat çeker (Yücesoy 107).

Korkularımızla İlgili İnanışlar ve Türk Korku Edebiyatı

Kendi kültürümüze baktığımızda, korkularımızı besleyen şeylerin garip

yaratıklar, tabiatüstü varlıklar, tuhaf ölümler, herhangi bir sebeple geriye döndüğüne inanılan ölümler, büyü gibi tılsımlar ya da her hangi bir şeyin uğursuzluğa inanmak olduğunu söyleyebiliriz. Ayşe Duvarcı, “Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar” başlıklı makalesinde özellikle sözlü kültürümüzde “olağanüstü nitelikler taşıyan, gizli güçlere sahip oldukları kabul edilen, ancak ne oldukları pek bilinmeyen varlıklarla ilgili pek çok anlatı”nın (Duvarcı 2005: 125) var olduğunu bildiriyor. Karakoncolos, kamos, Ağrılık (Karabasan), Albastı, cadı, şeytan, peri, cin gibi isimlendirilen bu varlıkların bazılarının erkek ve kadın cinsleri, Müslümanları ve kâfirleri vardır. Evlenip çocuk çocuğa karışır. Metamorfoz en bilinen özellikleridir. Her an kılık değiştirip, kedi, köpek (özellikle siyah ve beneksiz), yılan, horoz, gibi hayvan, hayvanla insan arası bir yaratık, kefenli ölü, gelin, uzun saçlı beyaz sakallı bir yaşlı evliya şekillerine girebilirler. “Bazen ayakları ve kolları geriye doğru ters olup, anormal derecede büyük ve çirkin yaratıklar olarak görünürlerse de genellikle küçücük, minik insanlar olarak kendilerini belli ederler” (Duvarcı 2005: 132-32). Bazen kılık değiştirerek bazen de kilitli kapıları açmak, eşyaların yerlerini değiştirerek kendilerini belli ederler. Halk bu gibi yerlere *tekin değil* der.

Bu varlıkların yaşadıkları yerler arasında “açıktaki tuvaletler, çöplükler, ulu ağaçların dipleri, ormanlar, saçak altları, bulaşık sularının birikintileri, izbe, ürkütücü, korkunç yerler, mezarlıklar, ıssız dere yatakları,

terk edilmiş değirmenler, küllükler, kuyu başları, pınar kenarları, nehir yatakları, denizlerin kirli bölgeleri, göl kenarları, bataklıklar, çeşme önleri, mağaralar, büyük terk edilmiş evler, köşkler, kale ve saray harabeleri, hamamlar, samanlıklar, ahırlar, evlerin eşikleri, ekmek kırıntılarının döküldükleri yerler, oturulmayan, kimsenin olmadığı bölgeler sayılabilir” (Duvarcı 2005: 132). Gotik ve korku metinlerinde de benzer mekân tasvirleri ile bu tarz korkutucu bir atmosfer oluşturulmaya çalışılır. Söz konusu varlıkların insana verdiği zararlar; “çarpılmak, uğramak, erişmek, karışmak, dokunmak, ilişmek gibi kelimelerle adlandırılır” (Duvarcı 2005: 133).

Korku edebiyatı metinlerinde yukarıda söz konusu edilen varlıkların ele alınması elbette metni korkutucu yapmaya yetmez. Bununla birlikte, bu hissi okuyucuya iletebilmek için mekâna dayalı ürpertici bir atmosfer oluşturulmalı, kullanılan dilin de bu bağlamda üzerinde çalışılmalıdır. Ancak yine de korku edebiyatı metni için en önemli konu, metnin mitolojik, dinî ve yerel korku motifleri ile desteklenmesidir. Bu bağlamda işlevini gerçekleştirebilecek korku metinleri üretilebilmek için belki de destanlarımız ve masallarımız da yeniden taranabilir.

Bizim korkularımızı dile getirmesi bakımından Türk korku edebiyatının önemli kalemlerinden biri haline gelen, *Muska* (1995) ve *Yatır* (2005) romanlarının yazarı Sadık Yemni, Amerikan edebiyatında korku teması kullanılırken sıkça din alanına girildiğini kilise, papaz, haç, sinagog, haham, Davut yıldızı, melekler ve de baş öge şeytanla sıkça karşılaşıldığını söyleyerek din ögesinin çok önemli bir rol

oynadığının altını çizer: “Türkiye’de korku romanı yazarken özellikle Müslümanlığın, bu toprakların ana metafizik jargonunun alanına gireriz. Cin diyecekseniz Müslümanlığın etkin olduğu bölgedeki cin külliyatını devirmiş olmanız gerekir. Kur’an’da ve hadislerde cinlere nasıl değinildiğini bilmek şarttır. Hatta iblis ve şeytan arasında bile kültürlere göre bazı farklılıklar mevcuttur. Bunlardan yola çıkmak yapıtlara renklilik getirir” (Yemni, 136).

Bilindiği gibi, ilk Türk romanlarında, masal, halk hikâyeleri ve divan şiirindeki doğaüstü unsurlar, pozitivizmin ve Aydınlanmacı düşüncenin etkisiyle ayıklanmaya, ortadan kaldırılmaya bilhassa özen gösterilir. Bu durum “irrasyonel kaynaklardan beslenen gotik edebiyatın temel dayanak noktası olan doğaüstünü ortadan kaldırdığı için gotik edebiyat, Türk edebiyatçısının romanla tanıştığı on dokuzuncu yüzyılda bu tarz bir hesaplaşmayı çoktan geride bırakan ve romanda yeni oluşumlara giderek doğaüstüne tekrar kucak açan Batı edebiyatıyla eş zamanlı olarak ve benzer bir verimlilik göstererek ortaya çıkmıştır.” (Yücesoy 2007-2008: 108-109). Ali Rıza Seyfi, Kerime Nadir, Hüseyin Rahmi, Mehmet Acar, Sadık Yemni, Barış Müstecaplıoğlu edebiyatımızda bu türde eser vermiş isimlerdir. Öte yandan Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın kimi romanlarında korkuya dair öğeler kullanılmışsa da, bu öğeler doğaüstü varlıklara olan inancın alaya alınması için birer araçtır **çoğu zaman**. Türk edebiyatında korku türünün ilk temsilcilerinden Kenan Hulusi Koray ise, bu türün öyküde en önemli temsil-

cisi ve belki de ilk özgün korku yazımızdır.

Kenan Hulusi Koray

1906 İstanbul doğumlu Kenan Hulusi Koray (1906-1944), *Servet-i Fünun* dergisinde yayımladığı öykülerle edebiyat dünyasına adımını atar. İstanbul Lisesi Edebiyat Fakültesi'nden mezundur. 1934'de, *Vakit*'te gazeteciliğe başlar. Kısa zamanda yazı işleri müdürü olur. *Servet-i Fünun*'da yayımladığı öyküler daha hayali ve aşk hikâyeleri iken *Vakit* gazetesine geçişiyle, gazeteciliğin de etkisiyle daha gerçekçi bir hikâye tarzı edinir. "Poe'nun da etkisiyle bu kısa gerçekçi hikâye anlayışına, korku temi de katar ve böylece, 'Cumhuriyet döneminde korku türünde örnekler veren ilk hikâyecimiz Kenan Hulûsi olur" (Karadeniz 2004: 86). 1928'de kurulan "Yedi Meşaleciler" arasındadır. Grubun tek öykü yazarı Koray'dır. Genç denilebilecek bir yaşta vefat eden yazar kısa ömründe, *Bir Yudum Su* (1929), *Bahar Hikâyeleri* (1939), *Son Öpüş* (1949) ve *Bir Otelde Yedi Kişi* (1940) olmak üzere dört hikâye kitabı yayımlamıştır. 1938 yılında *Vakit* gazetesinde tefrika edilen *Osmanoflar* (2004) romanı ölümünden çok sonra yayımlanmıştır. Kenan Hulusi Koray'ın öykülerinde intiharlar, kimi zaman intihar gibi görünse de açıklanamayan tuhaf ve gizemli ölümler, ölüm korkusu ve ölümün insanda korku uyandırması konuları işlenir.

Koray'ın öykülerini sınıflandıran bir diğer isim Olcay Öner toy'a göre, Kenan Hulusi'nin 1928–1931 yılları arasında yayımladığı ilk öyküleri, konularını, yarattığı çevre ve kişileri bakımından hayal gücünden, hayal ürünü beslenen öykülerdir. Öner toy,

Koray'ın 1931'den sonra yazdığı öyküleri konularına göre toplumsal ve psikolojik konulu olmak üzere iki grupta toplar. Hayal ürünü öyküler olarak sözünü ettiği ilk öyküleri ise, daha çok korku duygularını yansıtan öyküler olarak tanımlar. Öner toy, Koray'ın özellikle korku öykülerinde kaderlerine boyun eğen insan olduğunu söyler (Öner toy, 226). İnci Enginün ise, Koray'ın ilk hikâyeleri hakkında şunları söylemektedir: "İlk hikâyelerinde şekil ile muhtevanın uyuşmasını sağlamaya çalıştığı görülür. İlk hikâyelerinin bazıları fantastik, korku hikâyeleridir. Kader bu hikâyelerde bazen sembollerle kendini belirtir, bazen de mekâna ve hikâye kahramanlarının ruhlarına sinmiş olarak akıbetle süratle yaklaştırır. Bu hikâyeleri üslûpları ve rüya ile gerçeği karıştıran muhtevaları bakımından Sait Faik ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın başlangıcı saymak mümkündür." (Enginün, 395)

Ömer Türkeş, Kenan Hulusi'nin yerli edebiyattan Ömer Seyfettin, İngiliz edebiyatından Walpole ve Aldous Huxley'i beğendiğini söyler. Walpole, *Otranto Şatosu*'nun yazarı, Gotik'in yaratıcılarından. Türkeş, böylelikle Kenan Hulusi'nin üstlendiği mirasın da belirlenmiş olduğunu söyler. Kaya Özkaracalar da, "Koray'ın en beğendiği edebiyatçılar arasında Walpole'u sayması, onun gotiğe yönelimini açıklayan bir anahtar" diye düşünmektedir (Özkaracalar 2005: 64).

Gotik edebiyatın en çok kullandığı temalardan biri ölümdür. Ölüm, insan hayatının önemli bir parçası ve teması olması bakımından, edebiyat ve sinemada kimi zaman bir korku öğesi olarak kullanılmaktadır. Dünya edebiyatında korku temelinde gelişen ede-

biyat söz konusu olduğunda Amerikan gotiğinin kurucusu ve en önemli temsilcisi Edgar Allan Poe ölüm ve ölüm korkusunu öykülerinde sıkça kullanır. Poe, bu konuların en iyi öykü türü içinde anlatılabileceği kanaatindedir: “Poe’ya göre nasıl ki ‘güzellik’ en iyi biçimde şiirde ifade edilebilir. Korku ve dehşetin ideal adresi de ‘öykü’dür (Özkaracalar 2005: 27-28). Bu bağlamda Türk edebiyatında öykü türünde ilk korku metinlerini kaleme alan Kenan Hulusi Koray’ın öyküleri incelenmeye değerdir.

Kenan Hulusi Koray’ın Korku Öykülerinin İncelenmesi

Kenan Hulusi Koray’ın yayımlanan öykülerinin içinde bu ölçütleri taşıyan “Kavaklıkoz Hanında Bir Vak’a”, “Gece Kuşu” ve “Tuhaf Bir Ölüm” ve “Bir Garip Adam” adlı öyküleri sonları farklı kurgulanmış da olsa her biri ölümle biten korku öyküleridir. Ölüm ve ölüm korkusu üzerinden yaratılan bu etki sırlı olaylar, tekensiz mekân tasvirleri ve tuhaf kişilerle kurgulanır ve etki kuvvetlendirilir.

“Bir Garip Adam” adlı öyküde Yusuf, “garip” bir adamdır; ancak bir Çingene kadının kendisine, ölümünün bir ağaçtan olacağını söylemesi üzerine daha da garipleşir. “Ağaçların yıldırım yemiş gibi köklerinden sökülerek üzerine kapandığını hisseden Yusuf, kafasında mütemediyen dalların kımıldandığını” (Koray 1983: 26) duymaya başlar. Muhtar, Yusuf’u bu korkusundan kurtarmak için üstüne gitmek gerektiğini düşünür ve onu bekçi yapar. İşsiz güçsüz Yusuf, köyün yakınındaki korunun bekçisi olur. Yusuf koruyu bilir bilmesine de bu bilgi sınırlı bir bilgidir: “Bir de civar tarlalarda çalıştığı zaman korunun yanın-

dan ne vakit geçecek olursa garip bir ürperti duyduğunu hatırlardı” (28). Böylelikle yazar, Yusuf’un önceleri de bu sessiz ve kimsesiz mekândan korktuğunu bize hatırlatmış olur. Yusuf, koruya ilk gidişinde korkularının yersiz olduğunu düşünür; ancak hastalığı ve sabit fikri bir anda üzerine hücum eder ve kulaklarında yine Çingene kadının sesini duyar: “ ‘Senin ölümün bir ağaçtan olacak Yusuf!’... Bir ağaca doğru elini uzattı; kafasına bir yaprak düştü; bir kuş tam kulaklarının yanında uçtu” (28). Etrafındaki her şey sanki Yusuf’u korkutmak için işbirliği halindedir.

Yusuf’u koruya Kâtip getirip yerleştirir. Korunun küçük bekçi kulübesi iki yıldan beri kullanılmamaktadır. Kulübenin anlatımı, öyküde uygun atmosferi oluşturur: “Kapısı iki sene den beri kilitliydi. İki demir halkayı kanatların iki tarafında paslanmış bir zincir birbirine bağlamıştı. Yapraklar arasından nasılsa kurtulan bir ışık, tam anahtar deliğine vuruyordu. Kulübenin tek penceresi örümcek ağı içindeydi ve tozlu ağ üzerinde nereden düştüğü belirsiz bir iki damla yağmur güneşte parlıyordu” (29). Yusuf odadaki yorganı havalandırmak için uzandığında birden bire geri çekilir. “Yorgan, senelerce yatan birisi yeni kalkmış gibi âdeta sımsıcaktı” (29). Ancak bu bir vehimdir; çünkü bekçi öleli iki sene olmuştur. Yusuf o anda bekçinin neden ölmüş olacağını merak eder: “acaba bir ağaç korkusundan mı?” (29). Yusuf, yorgandaki sıcaklığı eski bekçinin ruhunun hâlâ orada olmasına bağlar: “Belki de ruhudur, dedi; elimi dokundurunca uçup gitmiş olacak! Buna kâtip de inanmıştı. İki göz göze geldiler. Yorganın bir tarafın-

da, öldükten sonra gözle görülmeyen ve hafif bir sıcaklığa intikal eden bir şeyin orada sanki kıvılcıdadığını görüyorlardı” (30).

Kâtip'in köye dönmesiyle Yusuf kulübede yalnız kalır ve korkuları hemen gün yüzüne çıkar: “Yusuf birdenbire etrafına baktı. Korunun arasında parlak ve daima esmer loşluğu ötede beride yer yer lekelenmişti. Yapraklar arasına saklanmış binlerce ses kulaklarına bir şey fısıldar gibi oldu: ‘Yusuf senin ölümün bir ağaçtan olacak; Yusuf... senin ölümün...’ Yusuf, masanın üzerinde duran silahları bırakarak, kulübenin açık kapısına elini dokundurmaksızın kâtipin arkasından gitmek istedi. Koştu ve bağırdı. Tıpkı bir keçi gibi bağıırıyordu. Bir kuş yeniden öttü. Fakat kâtip sesini duymadı.” (31).

Sabah olunca, korunun arasından akan suda yüzünü yıkar. “Fakat sular akıyor, âdeta konuşuyordu: ‘Yusuf, senin ölümün; Yusuf... bir ağaçtan...’”. Bu sesler bitecek gibi değildir. Köye döner. Muhtara koruya dönmek istemediğini söyler. Muhtar da onu kuduz köpeklerle bir arabada hastaneye göndermekle tehdit eder. Yusuf, çaresiz koruya döner. Ertesi gün, koruda Yusuf'u ağaç keserken gördüğünü söyleyenler olur. Tanıklardan biri, “Yusuf”, der “seni bekçi diye gönderdiler buraya... Halbuki sen” ağaç kesiyorsun. Yusuf önceki gün rüyasında kendisini bu meşe ağacında asılmış gördüğünü, o nedenle ağacı kestiğini söyler. Korkuları rüyalarına da sızmıştır. Sonra aynı şüpheyle bütün ağaçları süzer, kestiği meşenin üzerine oturup ağlar. Zamanla korkusu ağaçlardan kaçma yerine onları gözünün önünden ayırmamak şeklinde bir saplantıya

dönüşür: “İlk dakikalar kendisinde ağaçtan kaçabilmek kuvvetini bulan Yusuf, garip bir şekilde şimdi koruya bağlı olduğunu duyuyordu. Daha doğrusu rüyasında kendisini ağaçlara asılmış, dili bir karış dışarıda, mosmor görüyor; birdenbire uyanıp, silahı elinde, kulübenin penceresinde camı açarak, parmakları tetikte saatlerce birisini bekliyordu. Kim gelecekti? Ve gün doğar doğmaz dışarı çıkan Yusuf, ağaçları birer birer dolaşüyor kendisini dallarına asılmış gördüğü ağacı arıyordu” (Koray 1983: 34).

Korunun yanından geçenler uzaktan balta sesleri işitirler. Yusuf, bir hafta boyunca köye inmez. Meraklanırlar. Muhtar, jandarmayı yanına alıp Yusuf'u bulmaya gider. Bekçi kulübesinin önünde üç dört ağaç yerde yatmaktadır. Kökleri topraktan iyice çıkarılmış, dalları kesilmiştir. Ve Yusuf, elinde bir balta ile meşe ağacına baka baka yanlarına gelir. Önce kaçmak ister, sonra geriye döner, küfreder ve yere yıkılıp ağlamaya başlar (35). Ruh sağlığı iyice bozulmuştur. Yusuf'u köye götürür, kâtipin samanlığında bir köşeye atarlar. “İlk günler samanlıkta yatıp kalkan Yusuf üç günden sonra birdenbire yok oldu. Bir hafta sonra koruya gidenler Yusuf'u bir ağaç dalında ölü buldular” (1983: 35). Öykü, bu şekilde son bulur. Koray, öyküyü okuyucuyu da tedirgin edecek bir şekilde belirsiz bir sonla bitirir. Yusuf'un nasıl öldüğünü söylemez. Okuyucuya, Yusuf'un korkularının yerinde olduğunu düşündürür. Başından beri Yusuf'a inanmayanları pişman eden bir sondur bu. Öte yandan zaten tuhaf bir insan olduğu söylenen Yusuf'un korkularını besleyen ıssız bir mekânda tek başına bırakılması güzel

bir buluştur ve gerilimi artırır. Ölümün ağaçlardan olacağını düşünen birinin bir ormanda yalnız kalması kadar ürkütücü bir şey yoktur. Bununla birlikte kuru, korudaki kulübe de bu duruma uygun şekilde tasvir edilir ve bu hissi okuyucuya ulaştıracak uygun bir atmosfer yaratılır.

Kenan Hulusi Koray'ın korku edebiyatı bağlamında en çok üzerinde durulan öyküsü "Kavaklıkoz Hanında Bir Vak'a"da, Beyşehir'le Konya arasında bir kış günü yolculuk eden anlatıcı hava koşulları nedeniyle handa konaklamak zorunda kalır. Amacı "bilinmez birtakım vasıtalarla uğursuzluğu kulağınıza gelen Kavaklıkoz Hanında korkulu bir gece geçirmektense" (18) yola devam etmektir; arabacı da aynı fikirdedir: "İyi düşünüyorsunuz beyim' bile dedi: 'Uğursuzluğunu bir tarafa bırakın; oradaki hancının yüzünü görmektense insan ifrit görmeği tercih eder. Fakat ne yapalım ki alınımıza yazılıymış. Bu meçhul elin oraya yazdığı şeyler... Tıpkı, küçük kuşların arabamıza vurulup düşmeleri gibi, birdenbire çıkıp bizi uçurumlara sürükleyecek kadar ölüme çarpan bir tipi arasında kendimizi Kavaklıkoz Hanına dar attık" (20).

Handa daha önce tuhaf şeyler olmuştur. Bir jandarma karlı bir gece vakti dışarıdaki havaya rağmen handan deli gibi dışarı fırlayıp kaybolmuş daha sonra da handa geceleyen yolcular tarafından geceleyin boğazında bir ilmikle boğulu bulunmuştur (20). Anlatıcı hana girdiği an "ta tırnak uçlarına kadar, ölen bir adamın derisini üzerime giymişim gibi birdenbire titrediğimi hissettim" (21). Hana vardıklarında kendinse yardım eden hancının elleri "kızıl bir deri avuçlarına yama-

lanmış" gibidir. Anlatıcı o anda, küçükken dinlediği bir hikâyeyi hatırlar: "ellerinde kan rengi görünen adamların hikâyesini". Tipi şiddetlenmektedir. Hancı, ateşin karşısında ısınmaya çalışan yolculara, yirmi yedi sene evvel hanı işletmeye başladığı yıl bastıran büyük kışı anlatmaktadır: "Kurtların han kapısını dişleriyle kemirdikleri dakikalar!.. Hancının dudaklarından bu saniyeleri âdeta işitiyorduk. Kırılmış dişleri garip bir hareketle ön dudaklarına çarpıyor ve sesleri taklit ettiği zaman alt çenesini daha çok uzatarak bir köpeğin bir kemiği kırması gibi kulaklarımıza sert bir şeyler takılıyordu; ve gittikçe, avuçlarının oraya hemen yapıştırılmış kızıl bir deri renginden yavaş yavaş çıkarak, daha fazla pıhtılaşmaya başlayan bir kan lekesi ile dolduğunu görüyordum" (23). Aynı gece bir yolcu da pencereden kendisini uçuruma bırakmıştır. Hancıya göre bu olay, Kavaklıkoz Hanındaki ilk vakadır. Bu olayları anlattığı sırada "iri ve karmakarışık kaşları altında gözlerinin bir insan gözünden ayrılarak bizim bilmediğimiz çok başka bir mahlûkun gözleri gibi kımlıdadığını fark ediyor; avuçlarının kanlanmış rengi, bütün dikkatimle onu sökmek istediğim halde oradan yok olup gidemiyordu. Kavaklıkoz Hancısının bu avuçları... Senelerden beri onları hafızamdan çıkaramadım. Daha ilk dakika gördüğüm zaman kendi kendime teşe'üm ettiğim gibi, handa yeni bir ölüm havası dolduğumu duyuyordum" (23). Yolcular odalarına çekilmeden önce, "bu gece amma da ölümden konuştuk ha!" diyen hancı, katıla katıla güler; fakat birdenbire de susar: "çılğın bir gülüşten bu anî sükuta geçiş, hanın alt katında görülecek herhangi

bir hayalden çok daha korkunç” olur (23-24). Odasına çekilen anlatıcı son derece tedirgindir, uyuyamaz. Hem hancıdan korkmaktadır hem de dışarıdaki havanın içerde oluşturduğu atmosferden: “hanın dışarısında, dalları kırıp geçiren rüzgar odalarımızı çepçevre saran üst kat sofada tuhaf inilti çıkarıyordu” (24). Bu korku öyle baskındır ki anlatıcı telaşla sabahı beklemektedir. Sabahleyin yolcuların birinin ya da anlatıcının söyleyişiyle “içimizden birinin” ölüm haberi alınacaktır (25). Sabah olur, tipi dinmiştir. Sabahleyin yolcuların hepsinin de tam olduğunu görmek anlatıcıyı şaşırır bile. Herkesin geceyi kendisi gibi tedirgin ve huzursuz geçirdiğini düşünür. Hiçbiri geceyi hatırlamak istemez gibidir. “Bellî ki hepsi de yarı bir uyku içinde onu geçirmişlerdi; yahut yarı bir ölüm havası içinde...” (25). Ancak beklenmedik bir şey olur, bu sefer hancı ortalıkta görünmemektedir. Odasına gidip kapıyı vururlar, sonunda kırıp içeri girerler: “Yerde donmuş hafif bir kar izi gözüküyor; ve hancının boynundan kalın bir ip geçirilmiş koca gövdesi tavandaki demir halkayı sökerek, ayaklarımızın hemen ucuna yıkılacakmış gibi ağır bir ceset halinde sallanıyordu” (1939: 26).

Koray bu öyküde mekân olarak hanı seçmiştir. Han, çevresinde başka konaklama imkânı olmayan yalnız bir yapı olması bakımından bu tarz anlatılar için uygun bir mekândır. Üstelik bu han daha önce tuhaf şeyler yaşandığı iddia edilen ve sırlı ölümlerin yaşandığı bir han olması bakımından da başka bir korkutucu geleceği önceden haber verir. Öyküde, hanın geçmişini de bilen biri olarak hancı korku uyandıran bir kimlikle okuyucu karşısın-

dadır. Fiziksel tasviri ve tavırları da buna uygundur. Öykünün sonunda hancının intiharı dolayısıyla okuyucu, bunun bir intihar olmayabileceği konusunda rahatsız edici bir şüphe ile baş başa kalır.

“Tuhaf Bir Ölüm” adlı hikâyede Sivas’ta bir hastanede ağır hastalara kan vermesiyle tanınmış, herkesin “yarı meczup” (1939: 54) diye baktığı Çaycumalı Hüseyin, bir gece yarısı kaybolur ve bir hafta kadar sonra dere kenarında cesedi bulunur. Ölüm nedeni bilinmemektedir. Cesette ne bir kaza, ne de cinayete delalet edecek herhangi bir bulgu yoktur. Cesedinin kurtlanmayışının sırrını, Hüseyin’in henüz ölmediğinde bulurlar. İki jandarma çavuşu daha da ileri giderek “Çaycumalının pek de ölecek insanlardan olmadığını, zaten Sazlıdere kıyısına hayvanları sürdükleri zaman cesedin garip bir kıvıldağa içinde birtakım hareketler yaptığını ilave” ederler (53). Ceset kısa bir muayeneden sonra gömülür. Ancak aynı günlerde, Hüseyin’in kan verdiği ve hastanede nekahet dönemini geçiren bir hasta bir gece yarısı “Çaycumalı Hüseyin” diye bağırarak hastaneyi birbirine katar. Çaycumalı ile ilgili dedikodular hastaneyi kaplamıştır. Hasta da bunlara ek olarak Hüseyin’i gördüğünü iddia eder: “Çaycumalıyı gördüm... Ölmediğini söylüyor; başka birtakım adamların hüviyetinde yaşadığını hissediyormuş. Başka birtakım adamlar... Fakat Çaycumalının kan verdiği adamlardan başka kim olabilir bunlar?” (55). Doktor, hastanın ruhen yorulduğu ve dedikodulardan etkilendiği kanaatiyle ona bir sakinleştirici verir gönderir. Ama hasta ikna olacak gibi

değildir. Bir süre sonra kendinde bir fazlalık hissettiğini, derisinin altında kızıl bir lekenin yürüdüğünü hissettiğini anlatır: “Yoksa doktor, diye hafif bir sesle konuştu. Çaycupalı Hüseyin bana verdiği kanı tekrar geri mi istiyor. Eğer Hüseyin ölemiyorsa bunu yerine getirmekten, başka bir çare görebiliyor musunuz siz?” (56). Doktor yine bir sakinleştirici yazıp hastayı tek yataklı bir koğuşa aldırır. Ama hasta o odada kalmak istemez: “Çaycupalı yalnız başıma beni boğar, diyordu; yoksa göre göre mi eline bırakıyorsunuz!” (57). Yattığı koğuştaki sabaha karşı, “rivayete göre Çaycupalının Sazıdere’de yıkılıp kaldığı saat, sımsıkı kapalı pencerelerden birinin yavaş yavaş açıldığını duyar gibi oldu”; hasta yataktan birden bire fırlar, küçük koğuşun kapısına doğru koşarken düşer ve “Çaycupalı Hüseyin” diye boğuk bir hırıltıyla yere yuvarlanır: “Alnından hafif yaralanmıştı; ince bir kan şeridi şakakları hizasından yüzüne doğru iniyordu” (57). Hasta bu olaydan sonra on beş gün daha kalır ama bu süreçte ne Çaycupalıdan ne de “derisinin altında bir dalga gibi dolaşan kızıl lekenin” bahsetmez (1939: 57).

Öyküde mekân olarak bir hasta-ne seçilmiştir. Öyküdeki hastayı korkutansa “yarı meczup” olarak tanınan biridir. Hastanın saplantılı korkusu ona, kanını taşıdığı ölü adamın geri gelebileceğini düşündürmektedir. Hasta ölünün geri döndüğünü düşünmektedir. Bir odada yalnız kalmak istemeyen hasta, öykünün sonlarına doğru yalnız kaldığı odada yaralı ve baygın bulunur. Okuyucu öykü bitiminde Hüseyin’in kanının uğursuzluğuna yahut lanetine inandırılır.

“Gece Kuşu” adlı öyküde, anlatıcının, doktorluğundan ziyade “aile arasında garip hikâyeler anlatmakla tanınan” amcasının başından geçen bir olay anlatılır. Doktor, Kayseri’de hükümet doktorluğu yaptığı bir sırada teftiş için kazaları gezerken Gülmescit’e uğrar. Muhtar güzel kızına ve ava çok düşkün bir adamdır. Doktor selam verip oturduktan hemen sonra birdenbire bir çılgılık kopar: “daha geldiğim dakikalar kopan felaketten, kendi kendimde müthiş bir uğursuzluk buluyordum” (72). Muhtarın kızına bir yarasa saldırmıştır. Doktor, düşünmeden muhtarın çiftesiyle yarasaya ateş eder. Kuş vurulur. Kız da bayılır. Doktor, o haldeki hastayı bırakamaz; bir hafta kadar muhtarın kızını tedavi etmeye uğraşır ama her saat geçtikçe kanında tuhaf bir kayboluş hissetmektedir (73). Ertesi sabah yarasayı evin kapısının önünde bulurlar. Ağır yaralıdır. Muhtarın “acaba kurtarmaya imkân yok mu hiç?” sorusuna doktor “yok” diye yanıt verir. Yarasayı kapının önünden kaldıramazlar, koparamazlar: “Tuhaf bir şekilde toprağa yapışmıştı; orada sımsıkı duruyordu. Bir hafta sonra, yine bir akşamüstü, uçurum kenarından karanlığın kopmak üzere olduğu dakikalar, hizmetçilerden biri yarasanın öldüğünü haber verdi. Ve aynı saniyelerde, muhtarın kızı gözlerini yavaş yavaş kapamıştı” (74). “Yarasayı vurmamış olsaydım, yahut kurtarabilseydim Gülmescit muhtarının kızı acaba yaşayabilecek miydi?” (74). Öyküde kızın ve yarasanın ölümü, sırlı bir şekilde birbirine bağlanmış hissi uyandırılır. Bu öyküde mekândan çok yarasa ile genç kızın ölümünün iliş-

kilendirilmesinden bir ürpertici hava oluşturulmaya çalışılmıştır.

Sonuç

Görüldüğü gibi “Bir Garip Adam”, “Kavaklıkoz Hanında Bir Vak’a”, “Gece Kuşu” ve “Tuhaf Bir Ölüm” adlı öykülerin hemen hepsinde ölüm ürkütücü bir son olarak verilmektedir. Olaylar, kuru, han, hastane gibi gerektiğinde korkutucu bir atmosfere büründürülebilen mekânlarda geçmekte, çoğu zaman belirsiz, sırlı olaylarla birlikte anlatılmaktadır. Birbirini izleyen ölümler ya da bir ölümün ardından devam eden sırlı olaylar da izlenebilmektedir. Öte yandan “Tuhaf Bir Ölüm” öyküsünde olduğu gibi, ölen birinin herhangi bir sebeple geri geldiğine inanılması üzerinden de korku hissi uyandırılır. Abdürrahim Karadeniz’in de dediği gibi Koray’ın korku temasını işleyen hikâyelerinde kurgunun belirgin bir biçimde korkuya ayarlandığı, bunun dışında derin tahlillerle çözümlenemelere girilmediği gözden kaçmaz: “Onun anlatılarında niçinler, nedenler üzerinde durulmaz. Mekânlar belli belirsizdir. Hikâye kahramanları anlatımın başından sonuna değin geliştirilen, yuvarlaklaştırılan karakterler olamazlar; belli bir gelişmişlik düzeyiyle ve gerilim ortamıyla başlayan anlatılarda ortaya çıkan kahramanlar kaderine razı birer şahsiyettir” (Karadeniz 2004: 89).

Kenan Hulusi Koray’ın korkutucu öyküler oluşturabilmek için tuhaf insanları, meczupları, hastaları ve bu insanların ölüm ya da ölümlerle bağlantılı saplantılarını kullandığı; mekân olarak daha çok Anadolu coğrafyasını, kasabayı, han, kuru, hastane gibi özellikle geceleri öykünün başkişisi yalnız kaldığında ürkütücü bir hale gelen

yerleri kullanıp buna uygun olarak tasvir ettiğini ve öyküleri çoğu zaman belirsiz ve sırlı sonlarla bitirdiğini görüyoruz. Koray, okuyucusunu korkutmak için kültürel kodlardan kararınca yararlanır; makalenin giriş bölümünde zikredilen tabiatüstü varlıklara dayanan yerel bir öykü oluşturmasa da kendi insanına yabancı bir öykü atmosferi de kurmaz. Kültürel anlamda içinde yaşadığımız mekânlarda, gerçek ile kurguyu dozunda bir şekilde araya getirerek evrensel formda değerlendirilebilecek korku metinleri oluşturduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Duvarcı, Ayşe. “Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar”. *bilig* 32 (Kış 2005): 125-144.
- Enginün, İnci. “Kenan Hulusi Koray”. *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* C.5. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1982.
- Karadeniz, Abdürrahim. “Kenan Hulusi Koray Hikâyelerinin Korkulu Gerçekliği”. *Hece Öykü* 5 (Ekim-Kasım 2004): 86-90.
- Kenan Hulusi Koray’dan Hikâyeler. Haz. İnci Enginün. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1983.
- Koray, Kenan Hulusi. *Bahar Hikâyeleri*, İstanbul: Çığır Kitabevi, 1939.
- Moretti, Franco. *Mucizevi Göstergeler*. Çev. Zeynep Altıok. İstanbul: Metis Yayınları, 2005.
- Önertoy, Olcay. *Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1984.
- Özge Yücesoy. “Batı Edebiyatından Türk Edebiyatına Gotik Türünün Serüveni”, *Hürriyet Gösteri* 292 (Kış 2007-2008 Aralık-Ocak-Şubat): 105-109.
- Özkaracalar, Kaya. *Gotik*. İstanbul: L&M Yayınları, 2005.
- Yemni, Sadık. “Kokru bizim için ikinci bir nabızdır”, *Hürriyet Gösteri* 292 (Kış 2007-2008 Aralık-Ocak-Şubat): 135-138.